

lán rendkívül ritka, hármunknak is csak kevés példát sikerült belőle gyűjtenünk, igaz, hogy a példák egy része hozzáférhetlen helyen volt.

Ugyane növénynek levélrózsáit sikertült mult év július havában a Velebitnek dalmát oldalán, nevezetesen a «Velika Paklenica» völgy felsőbb részének szikláin Starigrad felett is megtalálnunk. A velebiti előfordulásához legközelebb eső termőhelye az izstriai Monte Maggiorenak Vela Utzka felé eső szikláit, ahol bold. BORBÁS fedezte fel (l. Ö. B. 2. 1878 p. 135, old.) s köözölte *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* HOPPE néven. Utóbb BECK is közli a Monte Maggiore-ról.

in der Lika öffnet, anzutreffen. An den sehr steilen Felsen dieser Schlucht ist diese Pflanze sehr selten; wir drei konnten kaum einige Herbarexemplare davon zusammenbringen, allerdings stand noch eine Anzahl von Exemplaren an unzugänglichen Stellen.

Blatt-Rosetten dieser Pflanze haben wir auch im Monate Juli v. J. auf der dalmatinischen Seite des Velebites u. zw. auf Felsen des oberen Teiles der Schlucht «Velika Paklenica» ober Starigrad angetroffen.

Der dem Velebitgebirge zunächst liegende Standort dieser Pflanze ist der Monte Maggiore in Istrien, wo sie auf den gegen Vela Utzka liegenden Felsen von BORBÁS entdeckt und als *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* HOPPE veröffentlicht worden ist (vgl. Ö. B. Z. 1878 p. 135). Sie wird vom Monte Maggiore später auch von BECK erwähnt.

Adatok Pozsony város és vidéke flórájához. Beiträge zur Flora der Stadt Pozsony und ihrer Umgebung.

Irta : } Dr. Simonkai Lajos.
Von : }

(Egy tábla mellékkel. — Mit einer Tafel.)

I. A mult (1906) év folyamán okt. 13. és 14-én *Pozsony* város mellett meg vidékén is botanizálván, kerestem ott a Zergehegyen (Gamsberg) a *Lunaria Eschfaelleri* WIESBAUR Ö. B. Z. 1880 p. 32; pozsonyi természettud. egylet 1884 p. 127 (subnude publicata) nevű *Lapiczkásmag* vadvirágunkat. Ezt a növényt a Zergehegyen egy kert szélén találta ESCHFAELLER. Manap azonban a Zergehegy kertjeinek szélein nem található, mert a Zergehegy egykor kertes részét lakóházakkal építették tele.

Előre gondoltam, hogy mi rejlik e növénynév alatt. BEZDEK JÓZSEF, tavaly még Szentgyörgy, most pedig Nagyszében főgymnáziumjának tanára, segített ki töprengéseimből. Elküldte nekem a Szentgyörgy felett eső és a Máriavölgyre vezető út mellett emelkedő

«Dohányhegyen» szedett *Lunaria Eschfaelleri*-jét. Nohát ez a növény, a melyet BORBÁS Modor erdeiből is jelez, nem egyéb, mint a mi *Lunaria redivivánk*, helyesebben nevezve: *Lunaria intermedia* (ROCHEL, Reise 1838. p. 63 pro. var.) SIMK. Az igazi *Lunaria rediviva* L.-től már ROCHEL l. c. szerint különbözik ez a növényünk «silicula elliptica utrinque attenuata». Evelő növény ez a BEZDEK kiírta *Lunaria*: nem lehet ezért a *Lunaria elliptica* (SCHUR) SIMK. [*Lunaria pachyrhiza* BORB. A Kert. I. 1895 p. 132—133. ic. 31, — sed iconis solum figura Sinistra, plantam floriferam demonstrans] növényfaj, a melynek helyenként kolonezos gyökérzete, csak *egy*-nyári, legfeljebb kétnyári.

Lunaria intermedia (ROCH.) SIMK. a Kárpátok egész övén honos, sőt még Horvátországban is gyakori. Hogy a *L. Eschfaelleri* WIESB. évelő növény-e vagy nem, azt a WIESBAUR tökéletlen közlésből nem lehet megtudni; másrészt bizonyos, hogy a BORBÁS *L. pachyrhiza*-jának idézett ábráján (31. ábra) a virágos növényt jelképező baloldali kép, a *Lunaria elliptica* (SCHUR.)-t ábrázolja; ellenben a termésekkel bemutató jobboldali kép, a *L. intermedia* terméses ágaeskját.

II. Ugyanezen a kirándulásomon hazai *Seseli* (Gurgulya) fajainkra vadászván, megtaláltam úgy Pozsony mellett (Kálvária-hegy) valamint Dévény mellett a *Seseli pubicarpum* SIMK. Arad-megye növényvilága (1893) p. 136. nevű növényt, a mely dr. DEGEN ÁRPÁD példányai szerint egész a *Pieninck* szorosáig itthonos nálunk. Hazánk floristáinak *Libanotis montaná*-ja legnagyobb részben a *S. pubicarpum*hoz tartozik.

III. E kirándulásomon, a *Seseli Hippomarathrum* L. társaságában, verőfényes sziklás helyeken, Dévény és Dévényújfalu közt, a Morva folyó völgye felett, valami quarcitos, helyenként mészköves lejtőkön, egy *Seseli* fajra bukkantam. a melyet elsőbbet *Seseli austriacum*-nak véltem. de a mely tüzes megvizsgálás és összehasonlítás nyomán új fajnak bizonyult. Leirása, jellemezése, a következő:

Seseli dévényense SIMK. — *Dévényi Gurgulya*. [Confer delineationes.]

Evelő kóró. Tólevelei és összes szárlevelei jóval keskenyebb sallangúak, mint a *Seseli austriacum* [BECK in Z. B. G. 1891. p. 797 sub *Seselinia*] Drude fajé, a melylyel legrokonabb, termetben és termésében, különösen termése csészeformában. Második legrokonabb faja a *Seseli osseum* CRANTZ STIRP. austr. I. (1769) p. 207. [*Seseli glaucum*. Jacq. Fl. austr. II. (1774) t. 144, — non L. spec. (1753) 260. STIRPS a LINNAEO *Seseli glaucum* nominata. est species imprimis *gallica*, eeterum mixta.]

Virágzata ernalj meg termése érlelésekor is félakkorák ennek, mint akár a *Seseli austriacum*é, akár a *Seseli osseum*-é. *Virágzatának*, azaz terméses ernaljének (umbella) nincsenek gallér murvái. *Virágkocsánokból* alakult ernaljésekének (umbellulae), keskeny s külön-

álló levélkékből álló gallérkája van, éppen úgy, mint rokonfajainak, a *Seseli austriacum* és a *Seseli osseum*-nak.

Különbözik a termetben hozzá hasonló *Seseli osseum* CRANTZ-tól nemesak kisebb virágzatával, hanem első sorban aránylag nagy, háromszöghöz hasonló [Confer fig. 6.] csészelevélkéivel, a melyek a töpörödött *stylopodium magasságát* csaknem elérik, olyasformán, mint a *Seseli austriacum* (BECK) fajéi. Termésének a bordái is jóval elesebbek, mint a *Seseli osseum* fajé; azonkvíül termése rövidebb, *tojásdad*, és nem hosszúkás mint a *S. osseum*; termésének felülete pedig *nem liszes* (a mely lisztesség a *S. osseum* rajzán pontokkal van jelölve), hanem aprón *szöröcskés*. A *S. osseum* CRANTZ csészéjének fogaeckái, vagyis levélkéi aprók, vékony árhoz hasonlók; termésének olajesikjai pedig vékonyabbak, keskenyebbek, mint a *S. dévényense* SIMK. faj termései.

A *Seseli dévényense* SIMK. egy másik rokona és termetben hasonmása a *S. austriacum* (BECK). Ez csészéje nagyságában meggyezik vele, de különbözik tőle abban: hogy bordák között részein az *olajesikok* párosak, sőt néha 3-asok: hogy termése nem szöröcskés, hanem csak *liszes* felületű; hogy termése *bordái* *tompábak*, *Seseli dévényense*-t 1906 okt. 21-én, Budapest közelében, Szentendre község mellett is gyűjtém, a Pismányhegy verőfényes, trachytes, a Duna felé lejtő hegyoldalain.

I. Als ich v. J. am 13. und 14. Okt. in der Umgebung von Pozsony botanisierte, suchte ich auf dem Gamsberge die von dort erwähnte *Lunaria Eschfaelleri* WIESB. (Ö. B. Z. 1880 p. 32: Ver. für Naturk. Pressb. 1884 p. 127 nomen seminudum). ESCHFÄLLER hatte diese Pflanze an einem Gartenrande dieses Berges gefunden. ich habe sie aber nicht gefunden. Doch vermutete ich, um was es sich handelt. Der Gymnasial-Professor Jos. BEZDEK v. J. in Szentgyörgy, nunmehr in Nagy-Szeben, half mir die Sache aufzuklären. Er sandte mir sein Exemplar der *Lunaria Eschfaelleri*, welches er zwischen Szt.-György und Máriavölgy auf dem «Dohányhegy» gesammelt hat. Diese Pflanze, welche nach BORBÁS auch aus den Wäldern von Modor angegeben worden ist, ist nun nichts anderes, als unsere *Lunaria rediriva*, richtiger *Lunaria intermedia* (ROCHEL Reise i. d. Ban. 1838 p. 63 pro var.) SIMK. — ROCHEL unterscheidet sie von *L. rediriva* L. «silicula elliptica utrinque attenuata». Sie ist perenn, kann also unmöglich mit *L. elliptica* (SCHUR) SIMK. (*L. pachyrhiza* BORB. «A Kert» 1895 p. 132—133 icon. 31 ex parte) vereinigt werden, welche ein- oder höchstens zweijährig ist, und stellenweise knollig verdickte Wurzeln hat. *L. intermedia* (ROCH.) SIMK. ist im ganzen Karpathenzuge einheimisch, sie kommt auch in Kroatien vor. *L. pachyrhiza* BORB. l. c. ist nach dem citirten Icon 31, — ein *mixtum compositum*: weil das linke Bild des citirten Icone eine blühende *Lunaria elliptica* (SCHUR.): das rechte aber die Früchte der *L. intermedia* (ROCH.) darstellt.

II. Bei derselben Gelegenheit fahndete ich nach *Seseli*-Arten. Auf dem Kalvarienberg bei Pozsony und bei Dévény fand ich *Seseli pubicarpum* SIMK. Aradm. növényvil. (1893) p. 136, welche bei uns nach Exemplaren, die DR. A. v. DEGEN gesammelt hat, bis zum Pieninen-Pass vorkommt. Der grösste Teil von *Libanotis montana* der ungarischen Floristen gehört zu *S. pubicarpum*.

III. Gelegentlich dieser Excursion fand ich in Gesellschaft von *Seseli Hippomarathrum* L. an sonnigen, felsigen Stellen, zwischen Dévény und Dévényújfalu im Marchthale auf quarzigen, stellenweise kalkigen Abhängen eine *Seseli*-Art, welche ich früher für *S. austriacum* gehalten habe, nunmehr aber im Folgenden neu beschreibe:

***Seseli dévényense* SIMK.**

Ausdauernde Staude. Zipfel der Grundblätter und sämtlicher Stengelblätter bedeutend schmäler wie bei *S. austriacum* (BECK, Z. B. G. 1891 p. 797 sub *Seselinia*) DRUDE, mit welchem es sowol im Wuchse als auch in der Fruchtform, insbesondere in der Form der Kelchzähne zunächst verwandt ist. Es ist auch mit *S. osseum* Cr. Stirp. austr. I. (1769) p. 207 [*S. glaucum* JACQU. Fl. austr. II. (1774) Tab. 144, non L. Spec. (1753) 260; *S. glaucum* nam LINNAEI est species mixta, imprimis *gallica*] verwandt. Die Doldenstrahlen sind auch zur Zeit der Fruchtreife halb so lang, wie jene des *S. austriacum* und des *S. osseum* Cr. Die Dolden haben kein Involucrum; die Döldchen jedoch ein aus schmalen, nicht verwachsenen Blättchen bestehendes Involucellum, ebenso wie *S. austriacum* und *S. osseum*.

Es unterscheidet sich von dem im Wuchse ähnlichen *S. osseum* Cr. nicht nur durch kleinere Inflorescenz, sondern hauptsächlich durch die verhältnismässig grossen, dreieckigen (efr. fig. 6) Kelchzähne, welche beinahe die Höhe des etwas geschrumpften Stylopodiums erreichen, ebenso wie bei *S. austriacum* (BECK.). Die Riefen der Frucht sind viel schärfer, als bei *S. osseum*, außerdem aber sind die Früchte kürzer, eiförmig und nicht länglich, wie bei *S. osseum*: die Oberfläche der Frucht ist nicht mehlig (auf der Abbildung des *S. osseum* durch Punkte versinnlicht), sondern kurz behaart. Die Kelchzähne des *S. osseum* sind klein, dünn pfriemförmig; die Striemen der Frucht dünner als bei *S. dévényense* SIMK. — *S. austriacum* (BECK), welches dem *S. dérényense* in der Tracht ausserordentlich aehnlich ist, unterscheidet sich von ihm durch die zwei-, stellenweise dreistriemigen Tälchen der Frucht, durch mehrlige und nicht kurzbehaarte Früchte, und durch stumpfere Riefen. Ich sammelte *S. dérényense* am 21. Okt. 1906 auch bei Budapest, auf sonnigen Abhängen (Trachyt) des Pismány-Berges an der Donau bei Szt.-Endre.

Seseli dérényense SIMK. — [Confer icon. f. 2 et f. 6].
Habitu *S. osseo* CRANTZ (*S. glauco* JACQU. non L.) et *S. austriaco* (BECK) simile; sed distinguitur a *S. austriaco* (BECK) vittis vallecu-

larum *solitariis* (non binis ternisque), atque costis acutioribus et *fructu* *toto superficie minute pubescente* (nec farinoso): item a *Seseli osseo* CRANTZ: *umbellis* fere duplo *minoribus*, foliis angustius sectis, *fructu oralis minute pubescente*, apice *calycis dentibus triangularibus*, *stylopodium* fere aequantibus coronato. Habitat *Hungariae*, ad *Dévény* et *Szentendre*. Quid sit *Seseli glaucum* REICHB. ICONES. (fig. 3. mea, ex REICHB. l. c. sumpta). — ignoro. *Seseli glaucum* Auct. *Hung.*, — idest *Seseli osseum* CRANTZ, habet enim *valleculas CONCAVAS*, in costas laeviter excedentes: contra *Seseli glaucum* REICHB. icon. l. c. habet *valleculas CONVEXAS*. Stirps haec *Seseli glauci* REICHB. l. c. est mihi dubia et penitus ignota.

Über Pedicularis Hoermanniana und verwandte Arten.

A Pedicularis Hoermanniana és rokonfajai.

Von :
Irra :
Karl Maly (Sarajevo.)

Pedicularis sumana SPRENGEL¹⁾, zu welcher ich früher meine *P. Hoermanniana*²⁾ als Rasse oder Unterart gestellt habe, soll nach POLLINI³⁾ in den Formenkreis der *P. tuberosa* L. gehören, worauf MARCHESETTI von neuem aufmerksam machte.⁴⁾ Obwohl manches für STEININGER spricht,⁵⁾ der erstere für identisch mit der erst später veröffentlichten *P. Hacquetii* GRAF erklärt, erscheint doch die Möglichkeit nicht ausgeschlossen, dass POLLINI recht hat. Hieraus folgt, dass der Name *P. sumana*⁶⁾ solange zu verwerfen ist, bis die Untersuchung von SPRENGEL's Originalien hierüber Klarheit schafft. *P. Hoermanniana* wäre demnach mit *P. Hacquetii* GRAF nächstverwandt. Erneute Untersuchungen drängen mich jedoch zu der Überzeugung dass *P. Hoermanniana* eine mit dieser gleichwertige Sippe darstellt.

Wenn wir von der recht verschiedenen *P. recutita* L. absehen,⁷⁾ so haben wir in Europa aus der Gruppe *Foliosae* MAXIM. fünf mit einander mehr oder weniger nah verwandte Arten, die voneinander meist getrennte Areale bewohnen. Es sind dies:

¹⁾ Plant. minus cognit. pugillus II (1815) 70; POLLINI in BRUGNAT Giorn. Fis. IX (1816) 34.

²⁾ S. u.

³⁾ Flora Veron. II (1822) 342.

⁴⁾ Flora di Trieste p. 417.

⁵⁾ Beschreib. der europ. Arten des Genus Pedicularis (1837) S. 57.

⁶⁾ Nach dem Mte Sumano (1299 m. ü. d. M.) in den Lessinischen Alpen, wo sie POLLINI entdeckte. Sie wird von ihm in seinem Catal. delle piante dell'orto bot. Veronese per l'anno 1814 (Verona 1814) p. 25. zuerst erwähnt.

⁷⁾ *P. recutita* L., *P. limnogena* KERN., *P. olympica* Boiss. u. *P. alberti* REG. bilden nach A. de DEGEN eine eigene, neue Gruppe, die er «*Recutitae*» nennt. Vergl. Term. Tud. Közl. 1901. Pötfüz. LXIII. p. 222—223 und Mathem. u. naturw. Berichte aus Ungarn XIX. p. 371—372.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1907

Band/Volume: [6](#)

Autor(en)/Author(s): Simonkai Lajos [Ludwig]

Artikel/Article: [Adatok Pozsony város és vidéke flórájához. Beiträge zur Flora der Stadt Pozsony und ihrer Umgebung. 139-143](#)